

Скринінг раку легень

Скринінг раку легень — це процес обстеження для виявлення захворювання на ранній стадії до появи симптомів.

На відміну від скринінгу інших видів раку, рутинний скринінг раку легень не набув поширення у світі. Проте дослідження свідчать, що скринінг раку легень може підвищити виживаність пацієнтів. Багато організацій з охорони здоров'я закликають уряди й міжнародні організації розпочати надання скринінгових програм для людей з високим ризиком захворювання.

У цьому інформаційному бюлетені аналізується, що таке скринінг раку легень, які він має ризики та переваги, а також наводяться дані про поточну позицію організацій охорони здоров'я.

Загальна інформація

Рак легень є найбільшою в Європі причиною смерті серед онкологічних захворювань: від нього помирає більше людей, ніж від раку товстого кишківника, грудей і простати разом узятих. Коли рак легень виявляють за симптомами, хвороба зазвичай вже на пізній стадії, і ефективність її лікування є значно нижчою.

Натомість скринінг дозволяє виявляти рак на значно ранішій стадії. Раннє виявлення може сприяти підвищенню ефективності терапії та навіть повномувилікуванню від раку легень, покращуючи прогноз для людей, що страждають на цю хворобу, та скорочуючи медичні витрати.

Що входить у скринінг раку легень?

Існує кілька обстежень, які відображають стан здоров'я наших легень. Найефективнішою з них у виявленні раку легень на ранній стадії вважається низькодозова комп'ютерна томографія (НДКТ). Цей метод використовує рентгеновське випромінювання та комп'ютерну обробку зображень для створення численних знімків грудної клітини. Комп'ютер поєднує ці знімки та створює детальне зображення легень, яке є набагато більш точним і інформативним, ніж звичайна флюорографія.

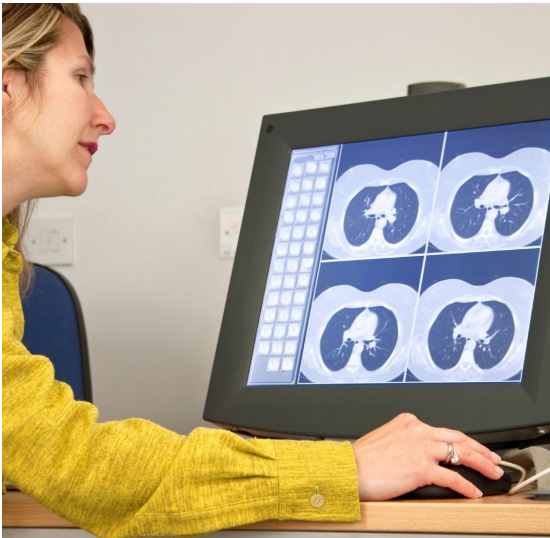
Скринінгова програма передбачає регулярну рутинну перевірку певних груп населення. У багатьох країнах такі програми діють стосовно інших видів раку, зокрема раку грудей і раку шийки матки, забезпечуючи рутинний скринінг жінок певної вікової групи.

Що відбувається під час низькодозового КТ-сканування?

Низькодозова комп'ютерна томографія є швидкою й безболісною процедурою. Комп'ютерний томограф — це зазвичай великий кільцеподібний апарат з коротким тунелем в центрі. Пацієнт лежить на рухомому столі, який ковзає вперед-назад під сканером у тунелі. Рентген-лаборант керує апаратом із сусідньої кімнати і робить потрібні знімки за допомогою сканера.

Як КТ грудної клітини виявляє рак легень?

Потім радіолог аналізує отримані зображення, шукаючи аномальні ділянки в легенях, що можуть свідчити про рак. Ця пляма на зображенні називається легневим вузликом і потребує додаткового обстеження.

Такі вузлики — відносно поширене явище. Але вузлики не обов'язково свідчать про наявність раку легень: вони можуть бути ознаками рубців від інфекцій чи доброякісних утворень. І хоча за цими аномаліями слід стежити в динаміці, зазвичай вони не потребують негайних дій.

Якщо вузлик є великим або зростає з часу попереднього сканування, найімовірніше, це свідчить про рак легень. Тоді проводяться додаткові обстеження, в тому числі більш детальні сканування та забір живого зразка тканини вузлика для аналізу (біопсія).

Якими є переваги скринінгових програм?

У разі клінічних проявів — наприклад тривалого кашлю та повторюваних бронхітів і пневмоній — рак легень зазвичай виявляють вже на пізній стадії. Чим пізніше виявлено рак легень, тим менше доступних варіантів лікування. Більш раннє виявлення підвищує ймовірність ефективного лікування, дозволяючи збільшити тривалість життя та покращити його якість.

Скринінгові програми допомагають виявляти рак на більш ранніх стадіях. За даними досліджень, у

разі застосування низькодозового КТ шанс раннього виявлення пухлини вчетверо більший, ніж за допомогою звичайного рентгенівського дослідження.

«ERS виступає за якнайраніше виявлення й скринінг раку легень. Адже він і досі залишається найчастішою причиною смерті серед інших видів раку. Впровадження програм НДКТ-скринінгу пацієнтів з високим ризиком захворювання (колишніх чи теперішніх курців) може врятувати багато життів і допомогти змінити цю гнітючу тенденцію.»

Арзу Йорганджиоглу, голова Ради адвокації товариства ERS

За останніми даними, скринінгові програми допомагають скоротити кількість смертей від раку легень:

- У 2011 році було опубліковано результати найбільшого дослідження ефективності скринінгу раку легень. Вони свідчать, що низькодозове КТ-сканування для виявлення раку легень може зменшити кількість смертей на 20% у порівнянні з флюорографією.¹
- Друге за масштабом дослідження на сьогоднішній момент було проведено в Бельгії та Нідерландах, а його результати опубліковано у 2020 році. Згідно з його даними за 10 років, відколи чоловікам з високим ризиком захворювання на рак легень почали проводити НДКТ, смертність від раку легень зменшилася на 24%.²

Скринінгові програми можуть виявити й інші проблеми, зокрема хронічне обструктивне захворювання легень (ХОЗЛ) чи серцеві захворювання. Таке виявлення дозволяє вчасно вжити потрібних дій.

«Я дуже підтримую цільові скринінгові програми. Дуже важливо впроваджувати цільовий скринінг у такий самий спосіб, як ми проводимо для інших захворювань, — наприклад, регулярні офтальмологічні обстеження та перевірки зору для діабетиків для виявлення певних уражень, щоб люди розуміли усі переваги.»

Дженет, пацієнтка, що перемогла рак легень, захисниця інтересів пацієнтів, Сполучене Королівство

Чи існують якісь ризики скринінгових програм?

Скринінгові програми не ідеальні й передбачають деякі ризики. Щоб їх мінімізувати, до скринінгових програм залучають лише тих пацієнтів, що мають дійсно високу ймовірність захворювання.

Низька доза опромінення

Усі рентгенологічні дослідження використовують у процесі сканування невеликі дози опромінення. А у разі низькодозового КТ доза радіації є на 90% нижчою, ніж під час звичайного КТ грудної клітини. Звісно, навіть такий незначний вплив радіації в дуже рідких випадках може спричинити захворювання на рак. Доза опромінення НДКТ еквівалентна 6 місяцям впливу радіації навколишнього середовища або 15 звичайним рентгенам грудної клітини.

Можливі неточні результати

У досить рідких випадках дослідження можуть давати неточні результати, показуючи рак легень за його відсутності. Це може статися з цілої низки причин, зокрема й через інфекцію у легенях на момент обстеження. Це називається хибнопозитивним результатом. Зазвичай такий результат потребує проведення додаткових тестів, спричиняючи у пацієнта стрес та тривожність.

Лікування потенційно незагрозливих форм раку

Іноді обстеження виявляє види раку легень, які можуть збільшуватись дуже повільно та є менш загрозливими у порівнянні з іншими видами. У такому разі пацієнтам теж можуть призначити додаткові дослідження й лікування, що може виявитися надмірним. Це називається гіпердіагностикою. Важливо обговорити з лікарем усі ризики й переваги обстежень та можливого лікування з урахуванням інших проблем зі здоров'ям. Це допоможе вам зробити зважене рішення щодо подальших дій.

Впродовж останніх 20 років наукові дослідження зосередились на більш детальному вивченні легеневих вузликів, виявлених КТ-скануванням. Були розроблені кілька настанов, щоб допомогти лікарям ідентифікувати вузлики, а отже правильно визначити наступні кроки після їх виявлення. Передусім робота над виявленням і розпізнаванням виявлених патологій потребує об'єднання фахівців-пульмонологів і радіологів грудної клітини. Це допомагає суттєво скоротити ризики, пов'язані зі скринінгом, і переконатися, що лікуванню піддаються лише злякисні утворення.

Що таке державна скринінгова програма?

Державні скринінгові програми передбачають визначення груп населення з найбільшим ризиком захворіти на рак легень та організацію проходження ними скринінгу.

Найбільшим чинником ризику захворювання на рак легень є, безперечно, куріння. За останніми даними, скринінгові програми показують найбільшу результативність серед людей віком від 50 до 74 років, які курять зараз або курили в минулому. Було також виявлено, що жінки краще реагують на лікування раку легень на ранній стадії, тож переваги скринінгу для жінок можуть бути більшими.

Дослідники вважають, що програми скринінгу раку легень можуть бути ще ефективнішими, якщо їх поєднати з допомогою пацієнтам кинути курити.

Але далеко не всі випадки раку легень припадають на згадані групи населення. З раком легень пов'язані й інші чинники ризику, зокрема забруднення повітря, вплив газу радону та азбесту, а також

інших речовин, шкідливих для легень. Вибираючи певну групу населення з високим ризиком, на кшталт курців похилого віку, скринінгові програми мають на меті виявити якомога більше випадків захворювання, знижуючи ризики для здорових в іншому людей.

Проте відвідування лікарні для сканування й обстежень може викликати у людей тривогу й занепокоєння. У деяких країнах вивчають, як полегшити людям цю процедуру. Наприклад, у Сполученому Королівстві було запущено пілотну схему «перевірок здоров'я легень» у мобільних медпунктах, припаркованих біля супермаркетів. Люди мали змогу зайти на швидке обстеження й у разі потреби отримували призначення на додаткове обстеження.

«Попереду ще багато роботи з визначення, яким людям слід брати участь у скринінгу, але незалежно від групи, раннє виявлення раку легень має величезні переваги й може врятувати багато життів.»

Дженет, пацієнтка, що перемогла рак легень, захисниця інтересів пацієнтів, Сполучене Королівство

Чи доступна скринінгова програма у моїй країні?

Наразі єдиними країнами, що проводять скринінг раку легень, є США і Китай. У цих країнах скринінг покривається за кошт державної системи охорони здоров'я. У Нідерландах і Сполученому Королівстві скринінг доступний лише у деяких регіонах.

Черга за іншими країнами: місцеві органи охорони здоров'я та ради зі скринінгу мають збалансувати всі ризики й небезпеки та розробити продумані й ефективні скринінгові програми.

Які перспективи?

Більшість фахівців вважає, що за всіма свідченнями скринінг раку легень допомагає рятувати життя, і зараз настав час запроваджувати державні програми.

Європейське респіраторне товариство приєдналося до Європейського товариства радіології у закликах до запровадження державних скринінгових програм. Більш докладна інформація доступна на веб-сайті товариства ERS:

<https://www.ersnet.org/advocacy/eu-affairs/lung-cancer-screening--cutting-costs--saving-lives>

На європейському та міжнародному рівні потрібно розробити рекомендації задля підтримки й заохочення окремих країн у запуску власних програм скринінгу. Можливо, у наступні роки державні скринінгові програми буде започатковано й у інших країнах Європи та світу.

Додаткові матеріали

- Звіт, спільно підготований цими організаціями у 2020 році, наводить останні дані щодо скринінгу раку легень та кроки, потрібні для впровадження державних програм: <https://erj.ersjournals.com/content/erj/55/2/1900506.full.pdf>
- Тут можна завантажити додаткові матеріали звіту, що включають актуальну ситуацію у кожній з європейських країн стосовно державних програм скринінгу: <https://erj.ersjournals.com/content/55/2/1900506#sec-14>
- Перегляньте відеоролик Європейського респіраторного товариства про важливість скринінгу раку легень: <https://youtu.be/wyLb3cBkWz4>

ELF EUROPEAN
LUNG
FOUNDATION

ERS EUROPEAN
RESPIRATORY
SOCIETY

Європейський пульмонологічний фонд (European Lung Foundation — ELF) був заснований Європейським респіраторним товариством (European Respiratory Society — ERS) як майданчик для спільної роботи пацієнтів, громадськості та фахівців у галузі легеневих захворювань з метою позитивного впливу на респіраторну медицину. Діяльність ELF присвячена покращенню здоров'я легень населення країн Європи. Фонд об'єднує провідних європейських фахівців для надання інформації пацієнтам та підвищення інформованості й свідомості суспільства щодо захворювання легень.

Цей матеріал було підготовано за допомоги Дженетт Ролінгсон, члена консультативної групи пацієнтів ELF; консультанта-пульмонолога докторки Джорджії Гардавелли та вченого-постдокторанта доктора Ніколаоса І. Канеллакиса. Цей інформаційний листок ухвалено організацією Lung Cancer Europea (LuCE).

Видано в лютому 2021 року.